

פורים קטן

ירושלמי מגילה: א"ר חלבו כדי לסמוך גאולה לגאולה ר' לוי בשם רבי חמא בר חנינה **אותה השנה היתה מעוברת** מה טעמה מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר.

מגילה ו: משנה. קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה - קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה, ומתנות לאביונים. **גמרא.** הא לענין סדר פרשיות זה וזה שוין... ושוין בהספד ובתענית שאסורין בזה ובזה.

תוספות: ויש שנוהגין לעשות ימי משתה ושמחה בארבעה עשר ובחמשה עשר של אדר הראשון וריהטא דמתניתין נמי משמע כן מדקאמר אלא מקרא מגילה בלבד ומתנות עניים מכלל דלענין משתה ושמחה זה וזה שוין ולא נהירא דהא אמרינן בגמרא הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין מכלל דשמחה ומשתה ליכא דע"כ לא תליא הא בהא דאי תליא הא בהא לאשמעינן דמשתה ושמחה נהגו בהו וממילא נאסר בהספד... וכן הלכה שאין צריך להחמיר לעשות משתה ושמחה באדר הראשון.

ר"ן על הרי"ף מגילה ג: אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים. נ"ל דהיינו טעמא דלא אמר נמי סעודת פורים משום דמסקי' בגמ' דלענין הספד ותענית זה וזה שוין כלומר שאסורין בזה ובזה ואסור בהספד ותענית משמחה ומשתה נפיק כדאמרין בגמ' שמחה מלמד שאסור בהספד משתה מלמד שאסור בתענית... וקרוב הדבר גם כן שראוי להרבות בסעודה בי"ד שבראשון אבל לענין לשלוח מנות כיון דדמו למתנות לאביונים דליתנהו אלא בשני משמע נמי דאף משלוח מנות אינו אלא בשני.

ספר תשב"ץ קטן סימן קעח ושאלת אם יש לעשות פורים ראשון באדר הראשון...לא, כי אין לעשות בו פורים כלל.

הגהות רבנו פרץ: מיהו כבר נהגו רבותינו לעשות פורים באדר ראשון בי"ד בו לענין אכילה ושתייה ולעשות סעודה גדולה. מדתנן אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים ומסיק תלמודא דהכי קאמר אין בין יד' של אדר הראשון ליד' של אדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים הא לענין הספד ותענית ביד' של אדר הראשון כמו ביד' של אדר שני. ודקדקו רבותינו שבדורות האחרונים כיון דלענין הספד ותענית זה וזה שוין א"כ יש להרבות בסעודה ביד' של אדר ראשון כמו ביד' של אדר השני. וכן היה רגיל רבינו יחיאל מפרי"ש להרבות בשמחה ובסעודה ביד' של אדר ראשון ולהזמין בני אדם עמו כדמשמע נמי לשון המשנה דאין בין וכו' מיהו סעודה גדולה א"צ לעשות.

סמ"ק מצוה קמח: אבל הספד ותענית אסור בין בי"ד וט"ו אדר הראשון בין בי"ד וט"ו של אדר השני והוא הדין לעשות משתה ושמחה.

הגהות רבינו פרץ: וכן נוהגים גדולים לעשות משתה ושמחה בי"ד של אדר ראשון. אמנם בט"ו צ"ע...

שו"ע או"ח תרצ"א יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם, ואין אומרים מזמור יענך ה' ביום צרה, ואסור בהספד ותענית; אבל שאר דברים אין נוהגים בהם; וי"א דאף בהספד ותענית מותרים. הגה: והמנהג כסברא הראשונה. י"א שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון (טור בשם הרי"ף) ואין נוהגין כן, מ"מ ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים; וטוב לב משתה תמיד (משלי ט"ו, ט"ו).

ב"ב דף קמה: אמר רבי זירא אמר רב, מאי דכתיב: כל ימי עני רעים? זה בעל גמרא, וטוב לב משתה תמיד - זה בעל משנה.

שערי תשובה סימן תרצ"ג ... בחכמה יסד חתימה מעין פתיחה שני תמידין בכסדרן הוא פתח בריש הגהותיו שויתי ה' לנגדי תמיד וחתם וטוב לב משתה תמיד, נ"ל שלפי שרצה לסיים בדבר טוב ודבר בעתו נקט לישנא מעליא דקרא לצחות וטוב לב דהיינו שטוב שיעשה בב' האדרים משתה... וגם יש רמז כי תיבת משתה טוב בגי' אדר ראשון, עוד אפשר לומר לפי מש"ל לענין הנוכה שי"א שיש קצת מצוה ברבוי הסעודות כו' ונוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעודת שמרבים בהם ואז הוי סעודת מצוה ע"ש ומשם נלמד לכאן ג"כ כשירבה קצת בסעודה לצאת ידי המחמירים יש לנהוג לומר זמירות ותשבחות שאז בודאי הוא סעודת מצוה ולרמוז לזה מסיים וטוב לב משתה תמיד והוא עפ"י מה דאמרינן בערכין י"א מנין לעיקר שירה מה"ת כו' איזה עבודה שהוא בשמחה ובטוב לבב הוי אומר זה שירה... וע"ש בתוס' דאשכחן נמי גבי ד"ת שכת' רש"י ברות שיש במדרש וייטב לבו בד"ת... ולזה אמר וטוב לב משתה תמיד כלו' שבטוב לב דהיינו שירות ותשבחות וד"ת משתה תמיד.

משנ"ב: מ"מ ירבה וכו' - בהגהת תשב"ץ כתב דיש להרבות ורבינו יחיאל מפריש רגיל להרבות ולהזמין ב"א וזהו שסיים הרמ"א משתה תמיד היינו שטוב להרבות לכבוד הנס שנעשה בעתם הללו:

שו"ת חת"ס ח"א סימן רח ומ"ש דפורים והנוכה וכל ימי מגילת תענית לעשות זכר לנס ממות לחיים הוא דאורייתא ממש מק"ו כדאיתא פ"ק דמגילה, מכל מקום היינו לעשות שום זכר לנס, אבל איכות וכמות הזכרון ההוא הוא מדרבנן, כגון קריאת מגילה ומשלוח מנות והדלקת נרות בחנוכה הכל מדרבנן, אבל לעשות שום זכר קצת ולכל הפחות לאסרו בהספד ותענית הוא דאורייתא מק"ו הנ"ל. ובוה נתיישב לי מ"ט וסברא לאסור בהספד ותענית בי"ד וט"ו באדר הראשון, מ"מ"נ אם אין עושין אותו פורים ממש מה ענין לאסורו בהספד ותענית. והנה בלא"ה נמי צ"ע מה ראו באמת לקבוע פורים בשני משום מסמך גאולה לגאולה עדיף, הלא זריזין מקדימין למצות ואין מעבירין על המצות עדיף מעשות מצוה מן המובחר כמבואר. ומיהו לזה י"ל דוקא במצוה שכבר מוטל עליו יש לו לזרז ולהקדים ולא להמתין, אבל מצוה שאנו מקבלים עלינו תחלה ועדיין לא נתחייבנו בה, לא שייך כל כך זריזין וטוב לקבוע ביום המובחר והיינו מסמך גאולה לגאולה, ואך לפי הנחה שהנחנו שעכ"פ מדאורייתא מחוייבים לעשות שום זכר לכל הפחות לאסרו בהספד ותענית, א"כ מחוייבים לעשות מיד באדר הראשון משום אין מעבירין על המצות, אך מה שהוספנו אנחנו מגלה ושמחה ומשלוח מנות אנחנו קובעים ביום המובחר בשני למיסמך גאולה לגאולה.

שו"ת מנחת יצחק חלק י סימן נח: והנה אף דהחת"ס מיירי רק לענין איסור הספד ותענית באדר ראשון, מ"מ נוכל ללמוד מזה להבין ג"כ דעת הפוסקים שיש ג"כ ענין של חיוב משתה ושמחה עכ"פ במקצת כדעת הרמ"א, דכיון דזכר לנס שהוא מדאורייתא אנו עושים באדר ראשון א"כ עושים גם קצת משתה ושמחה לזכר הנס, ומיושב נמי בזה מה שהשיגו הפוסקים על הרמ"א שכל לעשות משתה ושמחה דאין פורים לחצאין משתה ושמחה בלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים, ולהמבואר מהחת"ס ניהא דאף דאין קורין המגילה ומתנות לאביונים משום מיסמך גאולה לגאולה מ"מ מה דאפשר להוסיף על מה שאנו עושין זכר לנס מדאורייתא באדר הראשון להרבות קצת במשתה ושמחה עושין.

ובנוגע למשלוח מנות הביא הב"י בשם הר"ן אחרי שכתב שקרוב הדבר להרבות בסעודה בי"ד שבאדר ראשון כתב: אבל לענין משלוח מנות כיון דדמו למתנות לאביונים דליתנהו אלא בשני, משמע נמי דמשלוח מנות אינו אלא בשני, ע"כ דברי הב"י, וע"ז חידש הכתב סופר שכתב: לולי דברי הר"ן היה נראה לי לומר ע"פ שמסבירים דמשלוח מנות שייך לסעודה כרעים אהובים בעת שמחתם יושבים ואוכלים משלחים זה לזה מתוך הסעודה כן הדבר הזה, ובאמת מבואר בשו"ע דמי שאינו סועד לעצמו אינו מחויב לשלוח מנות... ולפי"ז מי שמחמיר להרבות בשמחה יתנהג ג"כ לשלוח מנות, ולא יאחז החבל בשני ראשון להתענג נפשו ולא יתנהג אחרים, ומי שלבו רע להנות אחרים לא ירבו במשתה ושמחה לעצמו ג"כ, והיינו דמסיים וטוב לב שאין לבו רעה להנות אחרים משתה תמיד מקבל עליו חומרת הפוסקים וק"ל. עכ"ל של הכת"ס ושפ"י. עכ"פ הא ודאי דסעודת מצוה היא אם אומרים שירות ותשבחות וד"ת בסעודה, אז שפיר יש לה דין סעודת מצוה... והקב"ה יהא בעזרינו, שנוכל לעשות כל מעשינו לעשות רצוננו כרצונו ית', וכבימים ההם בזמן הזה, יעשה לנו הקב"ה נסים ונפלאות, ונאמר לפניו שיר חדש על גאולתנו ופדות נפשינו השתא הכא במהרה דיין אמן.

שפת אמת מגילה דף ו: ולפ"ז אפשר דאין נכון לעשות סעודת פורים באדר א' כיון דבדיעבד יצא א"כ עי"ז פוטר עצמו מסעודת פורים דשני שהיא העיקר רק באופן שלא יכוין לפטור מצות סעודת פורים.

אוסרי לגפן: ובענין סעודה בליל פורים קטן. ראיתי בשם אחד מגדולי דורינו דלכו"ע אין מצוה בסעודה אז, רק ביום... אבל לענ"ד י"ל להיפך, דבפורים גדול שהסעודה לכבוד ההארה המיוחדת שמתגלה ע"י מצוות היום, ממילא זמנה דווקא ביום אחר שקיים מצוות היום אבל בפורים קטן שהסעודה לכבוד ההארה המתגלה מצד עיצומו של יום, אין הבדל בין הלילה ליום.

פרי צדיק לפורים קטן: אבל שורש המצות בלב כיון ששניהם בשם חודש אדר נקראו וכשכא הזמן הזה באדר ראשון גם כן זמן מחיית עמלק מרגיש האדם בלב בחינת משתה ושמחה וטוב לב... וממילא נאסר בהספד ותענית כיון שהוא זמן משתה ושמחה בלב... וטוב לב משתה תמיד ומרגיש השמחה בלב שכל מה שהקב"ה עושה הוא לטובה... ולקיים במעשה תקנו רק ב"ד שבאדר השני אבל בלב צריך אף באדר הראשון ליחד הלבבות שיהיו כל ישראל כאיש אחד בלב אחד ועל ידי זה זכו למ"ת וכתוב והאמת והשלום אהבו שעל ידי שכל אחד מבקש דבר אמת נעשים כאיש אחד בלב אחד ונעשה שלום ואוהבים זה את זה וזה נוהג בלב אף ב"ד שבאדר ראשון שהוא גם כן זמן התגלות תורה שבעל פה כנ"ל... ולפי האמור מתנות לאבינונים שהוא רק צדקה במעשה זה הוא רק בשני אבל משלוח מנות שעיקרו המכוון להיות כאיש אחד בלב אחד והמכוון נוהג אף ב"ד שבאדר ראשון להיות כל ישראל חברים בלב אחד. ועל ידי זה ליהודים היתה אורה זו תורה שבעל פה שהוא משתה תמיד דרומז שתו בין מסכתי. ושמחה שירגיש וישג האור ה' אחד והכל לטובה וזהו וטוב לב שלבו טוב ואין לו רק לב אחד טוב משתה תמיד שמרגיש היחוד ה' אחד שכולו הטוב והמטיב... וביום זה שהוא זמן מחיית עמלק ויכולים לבער הרע מלב כסיל ולהיות אך לב טוב יכולים להרגיש היחוד והשמחה בלב. ובוה שוין י"ד שבאדר ראשון לי"ד שבאדר השני וזה שסיים הרמ"א על זה וטוב לב משתה תמיד:

שמ"ש ר"ח אדר תרע"ג: בירושלמי (מגילה פ"א ה"ח) אפליגי אי אדר ראשון תוספת או אדר שני תוספת. נראה לפרש, דהנה מספר י"ב עודנו נמצא גם בטבע י"ב מזלות וכתוב (בראשית י"ז) שנים עשר נשיאים יוליד, אבל מספר י"ג הוא בקדושה מספר אחד י"ג מכילין דרחמי מספר אהבה... וע"כ יש בישראל שנים עשר שבטים חוץ משבט לוי, והנה הם י"ג כמספר אהבה ואחד, וי"ג דברים נצרכו למלאכת המשכן כנגד י"ג מכילין דרחמי, כי במשכן נאמר (שה"ש ג') תוכו רצוף אהבה והוא מרמז על אחדות ה', כמ"ש (שמות כ"ו) והי' המשכן אחד, והכל בשביל שהם בנים לה' כדכתיב בנים אתם לה' אלקיכם, וע"כ יש בכחם להתגבר ולמשול על כל כחות הטבע המרומז במספר י"ב, וע"כ ישראל מוסיפין חודש י"ג להשוואת חודש חמה ולבנה, להורות על אחדות, ולפי האמור נצמח חודש זה מכלל האהבה שבלב ישראל לאביהן בשמים שזה אין לאוה"ע, ע"כ בכח זה גוברין על אוה"ע: ומעתה תובן המחלוקת אי אדר"ר תוספת או אדר"ש, וכפי שכבר אמרנו בדברים שבין יעקב ליוסף, שיוסף רצה שיתברך מנשה ברישא ויעקב ברך את אפרים ברישא, כי שם מנשה ע"ש (בראשית מ"ב) כי נשני אלקים את כל עמלי וגו', והיינו כי כל עמל נצמח מהטבע, שלמעלה מהטבע עוז וחדוה במקומו, ואפרים ע"ש כי הפרני וגו' שהיא התפשטות גבול הקדושה, וכל התפשטות גבול הקדושה היא במדת אהבה וחסד וסימנך אאע"ה שאיחה את כל באי עולם, ע"כ היתה דעת יוסף נוטה שתחילה צריך להיות סור מרע לגמרי ולסלק את כל עניני הטבע שע"ז מורה שם מנשה, ואח"כ לבוא להתפשטות גבול הקדושה וכענין שכתוב סור מרע ואח"כ ועשה טוב, וליעקב לא נראה לו זה הדרך, כי באם ימתין בעשה טוב היינו התפשטות גבול הקדושה עד סילוק הרע לגמרי, מי יודע אם יהי' ביכולת לסלק הרע, אלא עצתו להתחיל בעשה טוב ברישא ובהתפשטות גבול הקדושה וזה עצמו יהי' לסיוע לו לסור מהרע. ויש לומר שזה טעמו של דוד המע"ה שכבש את סוריא ברישא ואח"כ את א"י, כי א"י שם היו ז' מלכי כנען שורש ז' המדות הרעות וכיבוש א"י הוא סור מרע, וסוריא היא התפשטות והתרחבות גבול הקדושה, ופסק הלכה כיעקב, שאין הלכה כתלמיד במקום הרב, ומעשה רב, ע"כ כבש סוריא ברישא טרם השלמת כיבוש א"י. וכן היא הפלוגתא אי אדר"ר תוספת או אדר"ש, כי החודש הנוסף הוא לעומת האהבה... וע"כ חודש זה הוא אהבה, והוא התרחבות והתפשטות גבול הקדושה. ע"כ מ"ד אדר"ש תוספת הוא שאחר י"ב חדשים שבטבע שתקנו ישראל זוכין אח"כ ואהבה והתרחבות גבול הקדושה, והוא כדעת יוסף להקדים מנשה לאפרים. ומ"ד אדר"ר תוספת הוא שע"י הדבקות באהבה והתפשטות גבול הקדושה זוכין להשלים את הטבע, וכן קיי"ל דאדר"ר תוספת כנ"ל דהלכתא כיעקב, וכמו שעשה דוד בכיבוש סוריא:

מאורות הרא"ה רכט (כתי"ק): במתניתין דמגילה "אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאבינונים" ובגמ' איתא הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין, אבל מהפוסקים רבים אומרים דהה"ד בחיוב משתה ושמחה זה וזה שוין. וי"ל לדבריהם הא דאמרינן בגמ' הספד ותענית היינו דהוא עיקר שמחה כיון שאסור להתענות ממילא הוא סועד וסעודה אין לה שיעור. ונראה לבאר דבירושלמי אמרינן אותה שנה מעוברת היתה... ונראה בביאור ענין אדר והעיבור, דהעיבור נקרא סוד עם ד'... ומצינו שהעיבור שייך לא"י דוקא כמ"ש "אין מעברים כ"א בא"י"... (בסוד עמי לא יהיו" זה סוד העיבור, וסמך לו "ואל אדמת ישראל לא יבאו", אלמא אדמת ישראל שסוד העיבור שייך לא"י בעצם. וטעמו של דבר נראה, כי הנהגות שהשי"ת מנהיג בהן את עולמו שתיים הנה, הנהגת הטבע ע"י המערכה וצבא השמים וחוקותיהם, והעיקרית השניה היא הנהגה הניסית שהשגחת ישראל מצויינים בה... והכונה אע"פ שכוחות הטבע והמערכות פועלים ג"כ עלינו, מ"מ דרכי פעולתם הם מקושרים בסוד השגחה פרטית... וע"ז נבנה ענין חודש אדר שהוא האחרון בשנה להורות על חותם כל השנה כולה. והנה אף שכל הנהגותינו הנה ניסיות מ"מ רצון השי"ת שנתנהג בדרכי הטבע, ולהכין את הטבע באופן שהיה ראוי על פי חוקיו להיות כלי מוכן לברכת השי"ת שתחול עלינו בדרך שפע עליון ונס... ע"כ האדר שהוא אחרון לחדשים, הוא כפול בסגולתו, שהמזלות הם י"ב, נמצא שהחודש הי"ג, אין לו מזל נגדו, להורות שהנהגתו מיוחדת להשגחה למעלה מכל מערכה... עכ"פ האדר הראשון מורה על כח הטבע והמערכה והשני מורה על ההשגחה ושידוד הטבע. והנה כיון שעיקר העיבור הוא להורות על כח הנהגת ההשגחה, ומודעת זאת שעיקר ההשגחה הוא מצד א"י שהיא ארץ אשר ד' אלקיך דורש אותה תמיד, ע"כ קשור סוד העיבור בא"י... נמצא שאם ח"ו לא היו ישראל שייכים לא"י אז לא היה מקום לעיבור השנה דכל עיקר כח העיבור הוא רק לגלות על סוד ההשגחה הפרטית שנמשכת מקדושת א"י. ומרדכי ידע את כל אשר נעשה וידע כי ע"י זה הנסיון והתשובה יחזור ישראל להדבק בד' ית', ויתקיימו בקדושת א"י, ע"כ מיהר ועיבר את השנה להורות שסופינו לחזור לא"י וקדושת א"י וסוד ההשגחה חופפת עלינו... והמן חשב שבודאי לא יוכלו ישראל לעבר השנה כי ח"ו סר צלם מכה ההשגחה ואין להם נחלה בא"י הלילה שעל ידי זה בא כח העיבור... והנה נפל חודש הנס באדר ראשון ואז עשו כל ישראל משתה ושמחה וכן נקבע, ולהורות שגם כוחות הגשמיים הטבעיים משועבדים להשגחה למלט אותנו מכף כל צר, ואח"כ בשנה השנית נתקנה המגילה ואז נתקיימה בישראל. ועיקר החוק בה הוא אל כח הרוחניות והקדושה להורות על כח ההשגחה הגובר, ע"כ כן הוקבע לדורות שמצד משתה ושמחה הנוגע להראות כח הטבע החומרי שהוא משועבד לרוחניות ההשגחה ב' האדרים שוים לטובה כמו שהיה אז בשנת הנס, וכח הרוחני מיוחד לאדר שני שבו מתראה סוד העיבור בביאור, ע"כ קריאת המגילה ומתנות לאבינונים שהם דברים רחניים... זהו שייך דוקא באדר שני.